

Toholampi

TARKASTUSLAUTAKUNNAN

ARVIOINTIKERTOMUS

2022

SISÄLLYSLUETTELO:

1.	TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA VUONNA 2022.....	3
1.1.	Tarkastuslautakunnan tehtävät	3
1.2.	Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja tilintarkastajat.....	3
1.3.	Arvioinnin toteuttaminen.....	3
2.	TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA TULOKSELLISUUS.....	5
2.1.	Talousarvion toteutuminen tilikaudella	5
2.2.	Kuntakonserni.....	6
2.3.	Yhteenveto taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta	6
3.	TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI.....	10
3.1.	Yhteenveto toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta.....	14
4.	HENKILÖSTÖ.....	16
5.	VUODEN 2021 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA	18
6.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	19

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA VUONNA 2022

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 § mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisena pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja tilintarkastajat

Toholammin kunnan ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Niiden toiminta on kunnan muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta. Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat kunnanvaltuutettuja. Valtuusto on valinnut kokouksessaan 16.8.2021 toimikaudekseen 1.8.2021 - 31.5.2025 tarkastuslautakunnan, joka on arviointikauden 2022 ajan toiminut seuraavassa kokoonpanossa. Suluissa on ilmoitettu jäsenten osallistuminen kokouksiin arviointikaudella (kpl).

Varsinainen jäsen

Mika Olkkola, pj (8)

Marja Hylkilä, vpj (8)

Veijo Porkola (8)

Miia Laakso (1.8.2021-22.8.2022)

(22.8.2022-) Piia-Maria Rautiainen (6)

Henkilökohtainen varajäsen

Anna-Liisa Virkkala (0)

Ritva Laakso (0)

Juha Hirvinen (0)

Kimmo Virkkala (0)

Kunnanvaltuusto valitsi 27.6.2022 Toholammin kunnan vuosien 2022-2025 tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö Oy SK-Reviisorit Ab:n, sopimuskauden jälkeen sopimusta on mahdollista jatkaa yhdellä optiovuodella. Vastuullisena tilintarkastajana arviointikaudella 2022 on toiminut JHT, HT Ilari Karhu ja tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut JHT, HT Petteri Myllymäki. Tilintarkastaja raportoi tarkastuslautakunnalle tilintarkastuksen toteutumisesta ja keskeisistä havainnoista.

1.3. Arvioinnin toteuttaminen

Tarkastuslautakunta kokoontui arviointikauden aikana yhteensä kahdeksan kertaa. Tarkastuslautakunnan työ on pohjautunut kunnallisen päätöksenteon sekä kunnanvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen seurantaan ja tarkasteluun sekä viranhaltijoiden haastatteluihin. Tarkastuslautakunnan kuultavina on ollut mm. kunnanjohtaja, taloussuunnittelija, sekä hallintojohtaja.

Tarkastuslautakunnan arviointikauden 2022 ensimmäinen kokous pidettiin 25.8.2022, siellä kuultiin ja merkittiin tiedoksi tilintarkastajan työsuunnitelma kaudelle 2022-2025 ja vuodelle 2022. Kokouksessa myös hyväksyttiin tilivuoden 2022 arviointisuunnitelma sekä hyväksyttiin tarkastuslautakunnan kokousaikataulu 2022-2023.

Tarkastuslautakunta on kokouksessaan 3.11.2022 hyväksynyt kuntalain 84 §:n mukaisten sidonnaisuusilmoitusten päivitykset ja saattanut ne valtuustolle tiedoksi. 13.4.2023 kokouksessa käsiteltiin yksi saapunut sidonnaisuusilmoitus.

Vuodelle 2022 asetettujen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden arviointi perustuu pääasiassa kunnanhallituksen laatimaan tilinpäätöskirjaan, lautakunnan kuulemisiin sekä lautakunnan jäsenten havaintoihin.

Arvioinnin toteuttamisessa ja arviointikertomuksen laadinnassa on huomioitu tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet, kuten lautakuntien jäsenyydet/varajäsenyydet.

2. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA TULOKSELLISUUS

2.1. Talousarvion toteutuminen tilikaudella

Tilikauden tulos

Tilikausi 2022 oli ylijäämäinen 828 521,68 euroa. Tulos ylitti alkuperäisen talousarvion, sillä vuoden 2022 talousarviossa ylijäämän arvioitiin olevan 0 euroa. Talousarvioon verrattuna ylijäämä toteutui 828 521,68 euroa parempana.

Toimintatuotot kunnan osalta olivat 7 647 016,94 euroa ja ne alittivat talousarvion 97 204,06 eurolla. Toimintakulut olivat 28 230 189,97 euroa, toimintakulut ylittivät arvioidun 119 515,97 eurolla.

Verotulot ja valtionosuudet

Toholammin kunnan tuloveroprosentti pysyi ennallaan ollen 21,75 %. **Verotulot ja valtionosuudet olivat yhteensä 22 343 788,41 euroa, vuoden 2021 verotulot ja valtionosuudet olivat yhteensä 22 150 200,28 euroa.** Verotulot ylittivät talousarvion arvioidusta 1 049 277,41 euroa ja valtionosuudet alittivat talousarvion 57 144 eurolla. Kunnan tulovero ylitti talousarvion 757 119,24 eurolla ja osuus yhteisöverotulot puolestaan 425 962,96 eurolla. Kiinteistöverototeuma oli arvioitua 133 804,79 euroa pienempi. Verottajan tietojen mukaan koko maan tasolla ennakonpidätyksen alaiset ansiotulot kasvoivat vuonna 2022 noin 4,7 %, mikä vaikuttaa myös kuntien osuuteen yhteisöverosta. Palkkasumma kasvoi noin 6,5 % ja eläkkeet noin 3,2 %. **Yksittäisen kunnan osuus yhteisöveron määrästä vaihtelee vuosittain, kuntien jako-osuuteen vaikuttavat erilaiset muutokset veropohjassa, kun verotuloja vähentäviä muutoksia kompensoidaan kunnille jako-osuutta korottamalla.**

Verotulot kehittyivät läpi julkisen sektorin hyvin vahvasti vuoden 2022 aikana. Kuntien verotulot lisääntyivät vuonna 2022 noin 1,4 miljardilla eurolla (5 %). Summa on huomattavasti suurempi kuin viime syksynä ennakoitiin. Yksi keskeinen tekijä vahvojen tilitysten taustalla on hyvä työllisyyskehitys. Kuntien verot ovat kasvaneet niin kunnallisveron, yhteisöveron kuin kiinteistöveron osalta.

Vuosikateen muodostuminen

Tilikauden vuosikate (tulos ennen poistoja) toteutui 1 820 333,78 euron suuruisena (ilman liikelaitosta): **tilikauden tulot riittivät kattamaan tilikauden kulut.** Tilikauden toimintakulut nousivat tilikaudella 28 230 189,97 euroon, kun vuonna 2021 vastaava lukema oli 27 323 395,45 euroa.

Toimintakulut ylittivät arvioidun 119 515,97 eurolla, talousarvion toteuman näin ollen 100,4 prosenttia. Henkilöstökuluissa toteuma oli 101,4 %. Myös palveluiden ostot olivat tilikaudella ennakoitua toteuman ollessa 98 prosenttia. Kuntien ja kuntayhtymien energiakulut, muun muassa sähkö ja lämmitys, kasvoivat edellisvuodesta noin 8 prosenttia. **Hintatason nousu tulee välittymään ruoan, ostopalvelujen ja esimerkiksi korkojen kustannuksiin vielä pitkään.** Vuonna 2022 kuntien kustannusten nousu Venäjän sotatoimien vuoksi pysyi kuitenkin melko maltillisena.

Käyttötalouden toimintatuotot olivat ennakoitua hiukan pienemmät ollen tilikaudella 11 404 844,64 euroa, mikä alitti talousarvion 85 390,36 eurolla. Tilikauden poistot olivat yhteensä 856 125 euroa ja tilikauden tulos poistojen jälkeen ylijäämäinen 828 521,68 euroa.

Lainakannan muutokset

Toholammin kunnan pitkäaikaisia lainoja lisättiin tilikaudella 5,5 milj. eurolla ja lyhennettiin 4,56 milj. eurolla. Lopullisessa talousarviossa pitkäaikaisten lainojen lisäystä oli arvioitu 10 milj. euroa ja lyhennyksiä 4,45 milj. euroa. **Kunnan lainakanta oli tilikauden lopussa 17,3 milj. euroa, eli 0,9 milj. euroa edellisvuotta suurempi.**

Kunta	2022	2021	2020
Lainakanta (t€)	17 336	16 403	15 970
Lainakanta/ asukas (€)	5 976	5 585	5 383
Konserni	2022	2021	2020
Lainakanta (t€)	30 906	28 133	28 993
Lainakanta/ asukas (€)	10 654	9 579	9 775

EKP:n ohjauskorko nousi vuoden aikana voimakkaasti, ollen tammikuussa 0,00 % ja joulukuussa 2,5 %. Ohjauskoron nousu alkoi heinäkuussa. Ohjauskorko oli muutosten jälkeen vuoden aikana heinäkuussa 0,5 %, syyskuussa 1,25 %, marraskuussa 2,0 % ja joulukuussa 2,5 %. **Toholammin kunnan maksuvalmiuden rahoitus on hoidettu sekä lyhytaikaisilla kuntatodistuksilla että pitkäaikaisilla kiinteäkorkoisilla lainoilla.** Lainojen korkotaso oli alkuvuoden poikkeuksellisen matala. Korot lähtivät heinäkuussa hienoiseen nousuun ja loppuvuotta kohden korot nousivat merkittävästi. Vuonna 2022 Toholammin kunnan korkokulut olivat 176 146,27 euroa, edeltävänä vuonna 124 451,72 euroa.

2.2. Kuntakonserni

Toimintakertomuksessa on tehty selkoa kuntakonsernia koskevista olennaisista tapahtumista sekä kuntakonsernin valvonnan järjestämisestä. Konserninohje on hyväksytty kunnanvaltuustossa 29.5.2017 § 20 ja se on tullut voimaan 1.7.2017.

Konsernin tilikauden vuosikate oli 2 732 956,82 euroa (3 239 729,38 euroa vuonna 2021) ja tilikauden poistot 2 74 821,24 euroa. **Tilinpäätössiirtojen ja verojen jälkeen konsernin tilikauden tulos oli 59 367,54 euroa alijäämäinen.**

Kertynyttä ylijäämää konsernitaseessa oli vuonna 2021 6 511 586,82 euroa, vuoden **2022 päätteeksi ylijäämää oli 6 452 219,28 euroa.** Kuntakonsernin omavaraisuusaste oli 30 % prosenttia. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 31 %.

2.3. Yhteenveto taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta

Kuntaa koskevat strategiset taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet tilikaudella olennaisin osin. **Kunnan rahoitustilanne heikkeni vuoden aikana.** Tuloveroprosentti pidettiin tilikaudella 2022 ennallaan. Investoinnit toteutuivat 737 829,93 euroa suunniteltua pienempinä, osa investoinneista jäi toteutumatta ja osan toteutus mahdollisesti lykkääntyy vuodelle 2023. Lisäksi investointeihin oli varattu talousarviossa 2022 määrärahoja aiempien vuosien yleisen toteutuneen tason mukaan.

Kertynyttä ylijäämää on taseessa tilikauden 2022 päätteeksi 4 166 737,89 euroa, kun sitä vuotta aiemmin oli 3 338 196,21 euroa.

Tilikauden tulos pysyi edelleen positiivisena. Valtionosuudet tilikaudella olivat 12 067 511 euroa, edellisen tilikauden valtionosuudet olivat yhteensä 11 615 223 euroa. Verotulot ovat nousseet edellisistä vuosista.

Toimintakulut olivat vuonna 2022 yhteensä 28 748 947,11 euroa ja 2021 puolestaan 27 781 448,33 euroa, näin ollen kulut kasvoivat edellisestä vuodesta kokonaisuudessaan 967 498,78 euroa. Palkat ja palkkiot nousivat 314 386,07 euroa (+4 %), palvelujen ostot nousivat 439 841,67 euroa (+3 %) ja aine-, tarvike ja -tavarastot nousivat 219 368,90 euroa (+ 14 %). **Toimintakulujen toteuma ei ylittänyt talousarviossa arvioitua olennaisesti.** Talouden tasapainottamisen voidaan nähdä onnistuneen tilikaudella tavoitteiden mukaisesti.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Keski-Pohjanmaan kuntien osalta talouden tunnuslukujen vertailua. Luvut perustuvat Kuntaliiton sivuilta saataviin vuoden 2021 tietoihin (Valtiokonttori 16.9.2022). *Vertailu on suuntaa antava, sillä vertailukohteiden luvut ovat voineet päivittyä olennaisesti tilinpäätöksiin 2022.*

Kunta	Tuloslaskelman tunnusluvut:				Rahoituslaskelman tunnusluvut:		Taseen tunnusluvut:			
	Asukas- luku 31.12.2021	Toimintatuotot %:a toiminta- kuluista	Vuosikate €/as.	Tilikauden tulos, €/as	Rahavarat €/as.	Kassan riittävyys, pv	Lainakanta €/as.	Omavaraisuus- aste, %	Suhteellinen velkaantu- neisuus, %	Kertynyt yli-/ alijäämä, €/as.
Halsua	1 083	13	237	95	158	6	5 079	36,6	62,9	576
Kannus	5 390	8	285	69	167	8	2 597	48,8	41,1	1 078
Kaustinen	4 196	21	562	199	83	3	7 689	21,2	105,8	71
Kokkola	47 909	13	433	132	261	11	4 762	45,3	71,6	621
Lestijärvi	719	32	-86	-691	5 433	103	16 495	24	153,2	-337
Perho	2 676	17	1 063	510	2 825	97	6 909	45,9	79,7	2 051
Toholampi	2 938	30	863	540	72	2	5 583	38,6	66,1	1 138
Veteli	3 004	14	731	391	765	32	5 615	35,3	70,7	830
Keskiarvo	8 489,38	18,50	511,00	155,63	1 220,50	32,75	6 841,13	36,96	81,39	753,50

Talousarvion noudattaminen

Käyttötalousosa

Käyttötalouden talousarvion 2022 mukaiset toimintatuotot olivat 11 490 235 euroa, tilinpäätöksen 2022 mukainen toteuma oli 11 404 844,64 euroa (toteuma 99,25 %). Olennaisimman osan tuotoista muodostavat myyntituotot, joista puolestaan lomituspalvelukorvaukset ovat selkeästi suurin yksittäinen tuottoerä.

Käyttötalouden talousarvion 2022 mukaiset menot yhteensä olivat 31 860 558 euroa ja toteuma 31 988 017,67 euroa (toteuma 100,4 %). Palkat ja palvelujen ostot muodostavat olennaisimman osan kokonaismenoista.

Käyttötalouden osan tulojen ja menojen netto vuonna 2022 toteutui arvioitua 276 439,03 euroa pienempänä. Tuloja kertyi budjetoitua vähemmän (85 390,36) ja kuluja puolestaan enemmän (127 459,67). Suurin menoylitys juontuu hallinto-osastosta, palvelujen ostojen ja yhteisöavustusten ylitykset yhteensä noin 269 t€. Lisäksi poistot toteutuivat 63 589 euroa budjetoitua suurempina.

Käyttötalous / talousarvion toteutuminen							
Hallinto-osasto	TA+muutos	Toteuma	Poikkeama	Lomatoimen osasto	TA+muutos	Toteuma	Poikkeama
Tulot	653 150,00	719 590,95	66 440,95	Tulot	4 958 824,00	4 648 626,33	-310 197,67
Menot	- 12 876 273,00	- 13 201 176,08	- 324 903,08	Menot	-4 958 824,00	-4 655 578,54	303 245,46
Poistot	- 266,00	- 265,75	0,25	Netto	-	- 6 952,21	- 6 952,21
Netto	- 12 223 389,00	- 12 481 850,88	- 258 461,88				
Tekninen osasto	TA+muutos	Toteuma	Poikkeama	Sivistysosasto	TA+muutos	Toteuma	Poikkeama
Tulot	5 428 021,00	5 232 034,78	- 195 986,22	Tulot	450 240,00	804 592,58	354 352,58
Menot	- 5 817 805,00	- 5 535 991,03	281 813,97	Menot	-8 207 656,00	-8 595 272,02	-387 616,02
Poistot	- 769 727,00	- 832 860,01	- 63 133,01	Poistot	- 22 543,00	- 22 999,24	- 456,24
Netto	- 1 159 511,00	- 1 136 816,26	22 694,74	Netto	-7 779 959,00	-7 813 678,68	- 33 719,68

Yllä olevassa taulukossa on esitetty käyttötalouden toteumavertailu osastoittain.

Investointiosa

Toholammin kunnan budjetoidut investointimenot vuodelle 2022 olivat 2 759 000 euroa ja budjetoidut investointituet 322 000 euroa. Menoarvio oli 2 021 170,07 euroa ja tuloarvio 342 000 euroa. Investointiavustuksia saatiin 322 000 euroa yleisurheilukentän rakentamiseen ja 20 000 euroa Herman Ojalan leikkialueen kunnostukseen. **Nettona investointiosan toteuma alitti budjetoidun 757 829,93 eurolla.**

Vuoden 2022 muutetussa talousarviossa nettoinvestointimenoihin oli varattu yhteensä 2 437 000 euroa. Lopulliset investointimenot olivat 1 679 170,07 euroa. **Investointeja ei täten tilikaudella toteutettu täysimääräisesti.** Investointien talousarviota pienennettiin yhteensä 661 000 euroa. Paloaseman varattu määräraha 1 400 000 poistettiin ja yleisurheilukentälle lisättiin 200 000. Uusina määrärahoina myönnettiin Juustotien kiinteistön hankintaan 444 000, KV hallin lastauslaituriin 70 000 ja tiekielitteihin 25 000.

Tilivuoden 2022 olennaisin investointi on ollut yleisurheilukenttä, johon varattiin talousarviossa 2022 908 000 euroa (netto sisältäen 322 000 euron yleisavustuksen) ja lisätalousarviossa määrärahaa lisättiin 200 000 euroa.

Yleisurheilukentän rakennustyöt valmistuivat aikataulussa syksyllä 2022, ainoastaan kentän pinnoitusurakka viivästyi hieman sateiden ja hallaöiden seurauksena. Yleisurheilukentän juoksurata on otettu käyttöön syksyllä 2022, mutta siirtonurmen osalta käyttöä ei ole sallittu nurmikon juurtumisen ollessa kesken. Ulkoliikunta-alueella oleva yleisurheilukentän edestä siirretty maakasa on vielä pinnan osalta suorittamatta, samoin kuin alueen lopullinen maisemointi ja vihertyöt. Yleisurheilukentän moukarihäkin suojaverkko ja kuulantyöntöringin nojareunus asennetaan ensi keväänä, pinnoitusurakoitsijan toimesta.

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan talouden kehitykseen vaikutti olennaisimmin verotulojen jatkunut positiivinen kehitys. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan vuosi 2022 oli sekä kulujen että valtion rahoituksen osalta suunnitellun mukainen. Tarkastuslautakunta painottaa edelleen huomion kiinnittämistä talouden tasapainoon myös jatkossa.

Nykyiset kriisikuntakriteerit ovat seuraavat:

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä **konsernitilinpäätöksessä** vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa, tai rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden **tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:**

- Vuosikate, prosenttia poistoista: kahtena vuonna <80 % (98,49 % / 122,55 %)
- Tuloveroprosentti: kahtena vuonna vähintään 2 % yli keskimääräisen
 - 2021 keskimääräinen painotettu 20,02 %, Toholampi 21,75 %.
 - 2022 keskimääräinen painotettu 20,01 %, Toholampi 21,75 %
- Lainamäärä euroa/asukas: kahtena vuonna vähintään 50 % yli keskimääräisen
 - 2021 keskimääräinen 7 681, Toholampi 9 579 €/asukas (124,7 %)
 - 2022 Toholampi 10 602 €/asukas, maan keskimääräinen luku ei vielä tiedossa
- Laskennallinen lainanhoitokate: kahtena vuonna < 0,8
 - 2021: 2
 - 2022: 0

3. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

Talousarviossa 2022 asetettiin seuraavat strategiset tavoitteet vuodelle 2022:

- Hyvinvoiva kuntalainen
- Viihtyisä asuminen
- Aktiivinen elinkeinotoiminta
- Tasapainoinen talous
- Palveleva kunta

Tilikauden aikaisten tavoitteiden toteutumista on arvioitu tilinpäätöksessä laajasti. Alla arvioitu kunnan perustehtävän kannalta olennaisimmat toiminnalliset tavoitteet. Kunnan tehtävänä on kuntalain 1 § mukaan edistää asukkaidensa hyvinvointi ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Hallinto-osasto

Toiminnan kehittämisen painopisteenä vuodelle 2022 oli jatkaa päämäärätietoisesti työtä työhyvinvoinnin parantamiseksi sekä työtapaturmien ehkäisemiseksi. Työterveyshuollon kanssa tehtiin aktiivisesti yhteistyötä, jotta työkyvyttömyyden ja ennenaikaisen eläköitymisen kustannuksia saataisiin alennettua.

Painopistettä on siirretty sairaanhoidosta ennaltaehkäisevään suuntaan.

Työhyvinvointikysely toteutettiin syksyllä 2022 kunnan työntekijöille. Tulosten läpikäynti siirtyi vuoden 2023 puolelle. Kyselyn tulosten perusteella kohdennetaan toimenpiteitä edesauttamaan henkilöstön työhyvinvointia.

Toholammin kunnan tilinpäätöksessä 2022 on arvioitu hallinto-osaston tilikauden tavoitteiden toteutumista. Henkilöstön työn ja osaamisen kehittämiseen liittyen tavoitteet ovat toteutuneet osittain. Verkkokoulutuksia on järjestetty henkilöstölle ja käytössä on ollut Hallintoakatemian koulutuslisenssi. Koulutussuunnitelman päivitys on kuitenkin kesken, lisäksi esihenkilöille kohdennettuja koulutuksia ja valmennuksia on suunniteltu toteutettavaksi vuonna 2023. Vuonna 2022 näitä koulutuksia ei ole toimintakertomuksen mukaan **resurssipulan vuoksi** kyetty juurikaan järjestämään. Työhyvinvoinnin kehittämiseksi tavoitteena oli käydä henkilöstön kanssa kehityskeskustelut ja teettää työhyvinvointikysely. **Kehityskeskustelut siirtyivät vuoden 2023 puolelle, sillä uusi hallintojohtaja aloitti virassaan vasta vuoden 2023 alussa.** Työhyvinvointikysely toteutettiin syksyllä 2022 ja tulokset on läpikäyty henkilöstön kanssa tammikuun 2023 aikana.

Tasapainoisen kuntatalouden varmistamiseksi talouden analyysija on laadittu johtoryhmälle säännöllisesti ja osavuosikatsauksia toimielimille. **Kunnan taseessa ei ole kattamatonta alijäämää 31.12.2022, eikä sopeuttamiseen ole ollut tarvetta vuonna 2022.**

Taloushallinnon prosesseja on hiottu Kuntien Hetapalvelut Oy:n kanssa laatimalla vastuunjakotaulukko ja sen kautta on jaettu tehtävät. Toiminnan sujuvoittamiseen jatketaan työtä vuoden 2023 aikana. Kunnan sisäisten prosessien ja työtehtävien työstäminen jatkuu vuonna 2023 kun uutta henkilöstöä saadaan virkoihin, toimintakertomuksen mukaan **henkilöstöresurssit eivät ole riittäneet** systemaattiseen prosessien kehitykseen.

Lomatoimen osasto

Lomatoimen osaston tavoitteena vuoden 2022 aikana oli saada tehtyä tarvittavat valmistelut paikallisyksikön laajenemiseen liittyen suunnitelman mukaisesti. Vuoden 2022 aikana saatiin tehtyä välttämättömät valmistelutyöt, mutta osa suunnitellusta kehittämistyöstä päätettiin jättää vuodelle 2023.

Paikallisyksikköuudistuksen valmistelutyötä jatkettiin sekä osallistamalla Melan valtakunnallisen hankkeen pienryhmiin, että myös paikallisella tasolla. Paikallistason valmistelussa hyödynnettiin ulkopuolisia asiantuntijoita mm. organisoitumisen suunnitteluun sekä työprosessien kehittämiseen, lisäksi hallinnon henkilölle tehtiin osaamiskartoitukset. Loppuvuodesta käynnistettiin ostopalvelulomitusten kilpailutusprosessi, jossa asiantuntijapalvelut ostettiin ulkopuoliselta palveluntarjoajalta.

Suurin osa valmisteluvastuusta oli lomatoimen osastolla, mutta muutoksen laajuuden takia valmistelutyötä jouduttiin tekemään muillakin osastoilla. Hallinto-osaston vastuulla oli mm. henkilöasioita sekä palkka- ja taloushallintoon liittyvät tehtävät.
Hallintojohtajan poissaolo vaikeutti asioiden hoitamista.

Tarkastuslautakunnan jäsenten mukaan oma paikallisyksikkö on tehnyt hyvää työtä ja mahdollistanut lomituspalveluiden toimivuuden, sekä saanut aikaan määrätietoisella ja tarkalla hallinnon osaamisella jouhevan laajenemisprosessin valmistelun. Muutos vaatii vielä paljon sovittelua erilaisten toimintatapojen yhteensovittamiseksi. Lomituspalveluiden toimivuus pitää hyvin yllä Toholammin imagoa maatalousvetoisena kuntana.

Tarkastuslautakunta seuraa paikallisyksikköuudistuksen toteutumista ja käytännön toteutusta.

Tekninen osasto

Rakennusvalvonnan ja kaavoituksen osalta tavoitteena vuonna 2022 on ollut **rakennuslupa-arkiston sähköistäminen vuoden aikana, työ on saatu päätökseen tavoitteen mukaisesti.**

Lisäksi tavoitteena on ollut Toholampi-Lestijärven tuulipuiston sekä Länsi-Toholammin tuulipuiston osayleiskaavan päivityksen loppuunsaattaminen, sekä Härkänevan osayleiskaavan laatimisen loppuunsaattaminen. **Toholampi-Lestijärven tuulipuiston sekä Länsi-Toholammin tuulipuiston osayleiskaavan päivittäminen on käynnistetty.** Härkänevan osayleiskaavan hyväksyminen jäi vuoden 2023 puolelle.

Kiinteistöjen ja teiden kunnossapidon osalta vuoden 2022 aikana on tehty tilojen turvallisuutta ja terveellisyyttä edistävää huolto- ja korjaustyötä useassa kiinteistössä. Kiinteistöjen ja teiden kunnossapitotöitä suoritettiin talousarvion ja esille tulleiden tarpeiden mukaisesti.

Rakentamisen ja suunnittelun osalta keskeinen vuoden 2022 hanke oli yleisurheilukentän rakennuttaminen. Rakennustyöt valmistuivat aikataulussa syksyllä 2022, ainoastaan kentän pinnoitusurakka viivästyi keliolosuhteiden vuoksi. Juoksurata on otettu käyttöön syksyllä 2022, loppuosa kokonaisuudesta otetaan käyttöön 2023 aikana. Kunta toimi pääurakoitsijana yleisurheilukentän rakentamisessa, tarkastuslautakunnan kuuleman mukaan hankkeen johtavan tahon mukaan pääurakoitsijan vastuu hirvitti, sillä

investoinnin toteuttaminen vaati muun muassa räjäytystöiden tekemistä taajama-alueella. Projektissa kaikki meni kuitenkin hyvin, mutta tarkastuslautakunta haluaa riskienhallinnan kannalta painottaa varovaisuutta vastaaviin projekteihin ryhdyttäessä.

Herman Ojalan koulun 1-vuotis määräaikaistarkistus pidettiin vuoden 2022 aikana eikä tarkastuksessa havaittu huomautettavaa. **Kuusiston koulun suunnittelu ei edennyt vuoden 2022 aikana, suunnittelu on päätetty käynnistää vuoden 2023 aikana.**

Toholammin kunnan rakennusmiestoiminta on ottanut sosiaalililat ja tuotantotilan käyttöönsä kunnan ostamasta teollisuuskiinteistöstä, osoitteessa Juustotie 41. Aluehallintovirasto määräsi työnantajan osoittamaan rakennusmiehille vaatimukset täyttävät sosiaalililat.

Ruokahuollon osalta talous toteutui lähes talousarvion mukaisesti. Toimintakertomuksen tietojen mukaan **henkilöstöpuolella on ollut paljon haasteita jo pidempään, mikä vaikeuttaa jokapäiväistä toimintaa.** Nykyisellä henkilöstömäärällä on pystytty pääasiassa hoitamaan sairaslomat ja talvikuukausien lomat. Toimivaa sijaisreserviä ei ole pystytty hankkimaan, myös vakituisen henkilökunnan rekrytointi on ollut haastavaa. Sijaisten puuttuminen on osoittautunut ongelmaksi silloin kun useampi työntekijä on poissa kerrallaan. **Resurssipulan vuoksi on jouduttu keskittämään käytettävää työaikaa vain pakollisiin töihin,** minkä vuoksi esimerkiksi tiettyjä siivoustehtäviä on jouduttu siirtämään tehtäväksi vasta, kun tilanne resurssien osalta on helpottanut.

Koulunmäen väliaikainen tilanne vaikuttaa edelleen ruokahuollon toimintaan ja väliaikainen tilanne on jatkunut 7 vuotta. Astioita kuljetetaan puhtaina ja likaisina edestakaisin koulun ja palvelutalo Männistön väliä. Ruokahuoltopäällikön aika on mennyt suurimmaksi osaksi keittiön arjen pyörittämiseen, käytännön työhön ja henkilöresurssin hallintaan. **Ruokahuollon kehittämiseen eivät ole resurssit riittäneet.**

Lisäksi Palvelutalo Männistön keittiöllä esiintyi ilmapiiriongelmiä ja työterveys järjesti työilmapiirikyselyä keväällä 2022.

Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan ruokahuollon toimintaa varjostaa vakavasti otettava resurssipula, mikä heijastuu toiminnan tarkoituksen toteuttamiseen.

Sivistysosasto

Koulukuljetusten kilpailutus tapahtui vuoden 2022 alussa yhteistyönä ELY-keskuksen ja Kyytiin2-hankkeen kanssa. Kohonneista kustannuksista huolimatta kilpailutuksella saatiin noin **100.000 € vuosisäästö aiempaan kustannustasoon nähden.**

Sivistysjohtaja siirtyi eläkkeelle 1.8.2022 alkaen, virkaa sijaistettiin 31.8.2022 saakka, kunnes uusi sivistysjohtaja aloitti perehtymisen viran tehtäväkokonaisuuteen 1.9 alkaen vt. sivistysjohtajana. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan sivistysjohtajan vaihdosprosessi sujui hyvin.

Sivistysosaston osalta kirjastonjohtaja vieraili tarkastuslautakunnan kokouksessa 19.1.2023 kertomassa kunnankirjaston ajankohtaiskatsauksen:

- Omatoimikirjasto otettiin käyttöön marraskuussa 2020, jolloin omatoimiaikaa oli päivittäin klo 8-21. Vuoden 2023 alusta lähtien omatoimiaikaa pidennettiin klo 7-21

väliselle ajalle. Pidennykseen saatiin AVI:lta avustusta sillä ehdolla, ettei henkilöstön työaikaa vähennetä, mitä ei olekaan tehty.

- Omatoimikirjasto on tuonut kirjastopalveluiden saavutettavuuden uudelle tasolle
- Kirjaston monitoimitila on lasten ja nuorten käytössä, tilan ”avainta” lainattiin 375 kertaa.
 - Kirjaston kävijämäärät ovat jatkuvasti maakunnan kärkeä ja myös yli koko maan keskiarvon
- Kirjastossa henkilöstöresurssit koetaan riittäviksi ja henkilöstöllä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työtehtäviinsä. Pienessä työyhteisössä muutokset työhyvinvoinnissa on helppo havaita ja korjaavat liikkeet tehdä.
- Asiakaspalautetta kerätään ja siihen reagoidaan, kirjasto saanut hyviä tuloksia valtakunnallisissa kyselyissä

Loppuvuoden aikana sovittiin yhdessä Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten kanssa koulukuraattori- ja psykologipalveluiden siirtymisestä kunnalta hyvinvointialueen järjestämisvastuulle 1.1.2023 alkaen. Sivistystoimesta Soitelle siirtyi vastaavan koulukuraattorin viranhaltija sekä psykologipalvelua koskeva ostopalvelusopimus. Yhteisöllinen opiskeluhooltotyö on edelleen kunnan tehtävää ja sitä toteutetaan yhdessä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa.

KPEDU ja Toholammin kunta neuvottelivat entisen Artesaaniopiston kiinteistön ostosta. Kauppa on käsitelty molempien osapuolten hallinnoissa ja **varsinainen kauppakirja allekirjoitetaan kevään 2023 aikana.** Kaupalla varmistettiin yhtenäisen erityisesti sivistystoimea palvelevan kampusalueen nykytila ja kehittymismahdollisuudet erityisesti sivistystoimen tarpeita ajatellen. Kaupan yhteydessä neuvoteltiin myös tiiviimmän yhteistyön käynnistämisestä KPEDU:n kanssa yhteisen neuvottelukunnan muodossa. Neuvottelukunta seuraa Toholammilla asuvien nuorten ja aikuisten koulutustarpeita ja pyrkii löytämään joustavia ratkaisuja ammattiosaamisen vahvistamiseen. Tarkastuslautakunta haluaa painottaa, että päätöksenteon taustaksi varmennetaan kyseisen kiinteistön soveltuvuus suunniteltuun käyttöön.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa painopistealueina jatkuivat edelleen lasten tunnetaidot, liikunnan lisääminen ja kestävä elämäntapa. Kestävän elämäntavan tavoitteet ohjaavat varhaiskasvatusta ja sen toimintakulttuuria. **Uudet valtakunnalliset opetushallituksen laatimat varhaiskasvatuksen perusteet tulivat voimaan 1.8.2022 alkaen.** Perusteissa määrätään kolmiportaisesta tuesta ja sen järjestämisestä. Perusteissa korostetaan myös vahvasti inklusiivisuutta. **Kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma päivitettiin perusteiden mukaiseksi ja sivistyslautakunta määräsi varhaiskasvatuksen tehostettua sekä erityistä tukea koskevat päätökset sivistysjohtajan tehtäväksi.**

Koulutyö uudessa Herman Ojalan alakoulussa alkoi 10.1.2022. Ensimmäisen kouluvuoden jälkeen uuden koulun toimintaympäristöön ollaan tyytyväisiä, erityisesti sen akustiikkaan ja valaistukseen. **Tämänhetkisessä tilanteessa tilat kuitenkin koetaan pieniksi ja toimintoja on jouduttu hajauttamaan eri koulutiloihin, tulevaisuuden oppilasmäärän muutokset tulevat kuitenkin helpottamaan tilatarvetta.** Koulukeskuksen pihavälineiden ja ulkosoittimien asennukset valmistuivat syksyllä. Käyttäjät ovat olleet tyytyväisiä niiden toimivuuteen. Välineiden hankinta toteutettiin osin Aluehallintoviraston liikuntapaikka-avustuksella.

Ukrainasta tulleet oppilaat jatkoivat valmistavassa opetuksessa. Heidän opetuksensa pääpaino on edelleen suomen kielen oppimisessa. Kuusiston koulun peruskorjauksen suhteen oltiin edelleen odotustilassa. Yläkoulun kuvataiteen opetusta jatkettiin väistötiloissa Artesaaniopistolla.

Koronavuosien seurauksena on syntynyt oppimisvajetta sekä lisääntyntä tarvetta niin pedagogiseen kuin rakenteelliseen oppimisen tukeen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksella lisättiin mm. koulunkäynninohjaajien sekä oppilashuollon resursseja.

Varhaiskasvatuksessa tehostettua tukea saa 5 lasta, erityistä tukea 2 lasta ja yleisen tuen tukipalvelua 3 lasta. Opettajia on 7, erityisopettaja 1 ja lastenhoitajia 15. Lisäksi on kaksi perhepäivähoitajaa, kolme avustajaa ja 2 apip-toiminnanohjaajaa.

Tilanne koskee lähinnä syksyä 2023. Tukipäätökset tulivat varhaiskasvatustalakiin 1.8.2022 alkaen, vaikkakin tukea sai jo ennen hallintopäätösten aikaa lähes yhtä monta lasta. Henkilöstön määrä on hieman kasvanut, keväällä 2022 avustajia oli vain 2 ja opettajia viisi. Varhaiskasvatusta koskee velvoittava henkilöstömitoitus, ja lasten määrä on hieman kasvusuuntainen (tp 2021 96, tp 2022 119).

- Alakouluilla tehostettua tukea saa 28 oppilasta, erityistä tukea 22
- Yläkoululla tehostetun tuen oppilaita 23 ja erityisen tuen oppilaita 11.

Alla on esitetty 20.9.2022 raportointitilanteesta kunnan koulutyön resurssit

Luokat 0–6	
Oppilaat	293
Henkilöstö	36
Esikoulun opettajat	4
Erityisopettajat	2*
Luokanopettajat	17
Koulunkäynninohjaajat	15

**Tiedustelumme mukaan tarve olisi 3 erityisopettajalle, mutta kunta ei saanut syksyllä yhtään hakemusta avoinna olleeseen sijaisuuteen. Ensi lukuvuodelle kunnalla on auki erityisluokanopettajan virka, joka saadaan täytettyä.*

Yläkoulu ja lukio			
Oppilaat	234	Henkilöstö	24
Yläkoulu	157	Opettajat	21**
Lukio	77	Koulunkäynninohjaajat	3***

****Yläkoulun ja lukion opettajat ovat valtaosaksi yhteiset**

***** Koulunkäynninohjaajat toimivat yläkoulussa**

3.1. Yhteenveto toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta

Tarkastuslautakunta on kutsunut kauden aikana kuultavaksi edustajia hallinto, - tekniseltä- ja sivistystoimen osastoilta. **Tarkastuslautakunnan mukaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on pääosin toteutuneet.** Tarkastuslautakunnan sihteeri lähetti kutsuille ennakkoon täytettäväksi arviointilomakkeet, joiden tarkoitus oli jäsenellä

pidettävää puheenvuoroa ja linjata olennaiset asiat pohdittavaksi ennen lautakunnan kuultavaksi tuloa.

Usean asiantuntijan puheenvuorosta välittyi samansuuntainen viesti; **henkilöstöhaasteet.**

Kunnan sisällä henkilöstön vaihtuvuus aiheuttaa ongelmia päivittäisessä toiminnassa eri osa-alueilla. Toistuva henkilöstön vaihtuvuus, pitkät rekrytointiajat ja sijaisreservin olemattomuus aiheuttavat henkilöstölle lisätoivia, mikä puolestaan lisää painetta ja saattaa olla yksi syy vaihtuvuuteen. Resursseja on asiantuntijakuulemisten mukaan yksinkertaisesti liian vähän ja usein ”väliaikainen” venyminen saattaa venyä pitkäänkin, kunnes resurssipula saadaan paikattua.

Tarkastuslautakunnan mielestä lähtöpalautteen kerääminen on erittäin tärkeää, jotta saadaan selville syyt vaihtuvuuteen. **Henkilöstön tyytyväisyyteen ja jaksamiseen tulee kiinnittää erityisesti huomiota, ettei nykyinen resurssipula pääse pahenemaan.**

4. HENKILÖSTÖ

Työhyvinvointikysely (TIKKA-kysely) toteutettiin syksyllä 2022 kunnan työntekijöille Työterveysplus Oy:n työterveyspsykologin toimesta. Tulosten läpikäynti siirtyi vuoden 2023 puolelle. Kyselyn tulosten perusteella kunnassa aiotaan kohdentaa toimenpiteitä edes-auttamaan henkilöstön työhyvinvointia.

Kyselyn tuloksista nousi esiin useimmiten seuraavat seikat:

Muutokset

- Työmäärä on lisääntynyt ja henkilövaihdoksia on tullut
- Esihenkilö on vaihtunut
- Tiedostetaan että 2023 on tulossa lisää muutoksia

Voimavarat

- Työkaverit ja työilmapiiri
- Mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön
- Mielekäs ja merkityksellinen työ
- Esihenkilön tuki

Toiveet yhteistyölle

- **Epäasiallisen käyttäytymisen loputtava**
- Avoimuus
- Lisääntyvä tiedotus, myös ennakoivasti
- Tasa-arvoisuus
- Kehityskeskustelut

Tuloksissa toistui kommunikointiin liittyvät asiat sekä kehityskeskustelujen pitäminen. Henkilöstömuutokset näkyvät läpi henkilöstörakenteen, mikä näkyi myös kyselyn tuloksissa. **Hälyttävää on, että jokaisessa yksikössä mainittiin esiintyvän epäasiallista kohtelua**, vaikkakin määrä oli vähäistä.

Toimenpide-ehdotuksia nousi kyselystä seuraavasti:

- Epäasiallisen käyttäytymiseen puuttumisen mallin kehittäminen ja läpikäyminen henkilöstön kanssa
- Väkivallan uhkaan varautumisen läpikäynti
- Tukea johtamisen kehittämiseen
- Koulutusta haastavien asiakastilanteiden kohtaamiseen, epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseen ja itsensä tukemiseen haastavissa tilanteissa
- Tukea työssä jaksamiseen (esim. tyhy-päivät)

Tarkastuslautakunta korostaa edelleen, että henkilöstön hyvinvointiin ja jaksamiseen on kiinnitettävä korostetusti huomiota. Henkilöstökyselyn tuloksiin täytyy reagoida ja henkilöstön tilaa saada parannettua, sekä seurata kehitystä toimenpiteiden jälkeen. Kehitys- ja hyvinvointikeskusteluja on tärkeää pitää tasaisin väliajoin työntekijän ja esihenkilön välillä.

Lisäksi henkilöstövaihdostilanteissa lähtöpalautteen keruu on tärkeää, palaute voi luonnollisesti olla niin positiivista kuin negatiivistakin. Kerättyjen palautteiden myötä olisi helpompi muodostaa kuva tarvittavista kehityskohteista ja työnantajan onnistumisista. Henkilöstövaihdostilanteissa saataisiin varmasti edullisia tuloksia,

mikäli vaihdos kyettäisiin järjestämään limittäin niin, että lähtevällä työntekijällä on aikaa perehdyttää uusi työntekijä työtehtäviinsä ja opastaa alkuun.

5. VUODEN 2021 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA

Lautakunta kiinnitti vuoden 2021 arviointikertomuksessaan huomiota mm. henkilöstön vaihtuvuuteen ja avoinna olevien virkojen tai toimien määrään sekä rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun järjestämiseen ostopalveluna aiemman virkatyön sijaan. Kunnanhallituksen vastineen arviointikertomuksen 2021 havaintojen mukaan teknisen toimen rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun palvelujen ulkoistamiselle asetettuja tavoitteita ei olla saavutettu, johon suurimpana syynä on ollut henkilöiden vaihtuvuus. Kuntalaisten palvelujen saatavuuteen henkilövaihdokset eivät ole juurikaan vaikuttaneet. Asian johdosta tullaan käymään neuvonpito palveluntarjoajan kanssa.

Kunnanhallituksen mukaan työsuhteen päättyessä ei kerätä kirjallista lähtöpalautetta mutta käytyjen keskustelujen perusteella voidaan todeta, että palvelussuhteiden päättymisen syyt ovat pitkälti yksilölliseen elämäntilanteeseen liittyviä eikä niihin voida merkittävästi vaikuttaa työnantajapolitiikan keinoin. Uusia työntekijöitä perehdytetään riittävästi ja siinä esihenkilöitä tukee hallinto-osaston tuottamat konsernipalvelut ja intranettiin koottu perehdytysaineisto.

6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan oma toiminta on pääosin järjestetty taloudellisesti ja tavoitteiden mukaisesti. Tarkastuslautakunnan mielestä kunnanhallituksen esittämä toimintakertomus vuodelta 2022 kuvaa kunnan toiminnallista ja taloudellista tilaa ja valtuuston asettamat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet ovat keskeisiltä osin toteutuneet.

Havainnot:

- Henkilöstötilanteen parantaminen
 - o Kyselyn tuloksiin reagointi ja jatkotoimenpiteet
 - o Ruokahuollon tilanne
 - o Lähtöhaastattelut
- Riskienhallinta
 - o Lainakannan seuranta
 - o Kunnan toiminta pääurakoitsijana projekteissa

Tarkastuslautakunta esittää kunnanvaltuustolle, että yllä esitettyihin havaintoihin annetaan selvitykset tarkastuslautakunnalle lokakuun loppuun mennessä ja valtuustolle marraskuun loppuun mennessä.

Tilintarkastuskertomuksen mukaan kunnan hallinto on toiminut laillisesti ja kirjanpito on hoidettu sitä koskevien säännösten mukaisesti. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen tilinpäätöksen hyväksymisestä sekä tili- ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille tilikaudelta 1.1. -31.12.2022.

Tarkastuslautakunta on suorittanut lakisääteisen arviointitehtävänsä ja jättää vuoden 2022 arviointikertomuksen kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää kunnanhallitukselta selvityksen arviointikertomuksessa esitettyihin asioihin, niin että ne voidaan käsitellä valtuuston syyskauden kokouksessa.

Toholammilla 4.5.2023

Mika Olkkola
puheenjohtaja

Marja Hylkilä
varapuheenjohtaja

Piia-Maria Rautiainen
jäsen

Veijo Porkola
jäsen